

Simo Hämäläinen 1913—1977

Filosofian lisensiaatti Simo Hämäläinen, ansioitunut kansankielen ja slangin tallentaja, leksikografi ja suomalaisen slangintutkimuksen uranuurtaja, kuoli 65. syntymäpäivänään pitkäaikaisen sairauden jälkeen.

Simo Hämäläinen syntyi Pielisjärvellä 30. 12. 1913. Jo 18-vuotiaana koululaisena hän ylti keruusaavutukseen, joka hakee vertaistaan: runsaan kolmen kuukauden aikana hän merkitsi muistiin peräti 3 744 pielisjärveläistä sananpartta ja voitti näin Savolaisen osakunnan järjestämän sananparsien keruukilpailun. Tultuaan ylioppilaaksi Nurmeksen keskikoulun jatko-
luokilta v. 1933 ja suorittuaan asevelvollisuutensa kenttätukikistössä hän ryhtyi opiskelemaan Helsingin yliopistossa suomen kieli pääaineenaan. Hän valmistui filosofian kandidaatiksi keväällä 1937.

Sanakirjasäätiö tarvitsi pitkäaikaissanastajaa, ja jo aiemmin asianharrastajana mainetta saanut nuori maisteri Hämäläinen lähetettiin kenttätöyöhön Nilsisään. Talvisotaan mennessä hän oli tallentanut Nilsin murteesta yli 20 000 sanatietoa. Sodat katkaisivat sanastustyön mutta eivät täysin Simo Hämäläiseltä: hän mer-

kitsi muistiin sotilasslangia. — Simo Hämäläinen muistetaan myös rintamasotilaana: hän toimi patterinpäällikkönä lähes koko jatkosodan ajan, ja hänet palkittiin lukuisin kunniamerkein (reservinupseerina hänet ylennettiin majuriksi v. 1964).

Sodan jälkeen Simo Hämäläinen jatkoi murreosanaston keruuta Rovaniemellä (yli 5 000 sanatieta) ja (Inkerin) Tyrön pakolaisten keskuudessa (yli 12 000 sanatieta); Virittäjässä 1945 on hänen Tyrön sananparsia esittelevä kirjoituksensa. Myöhemminkin hän teki muistiinpanoja eri murteista. Kaiken kaikkiaan Simo Hämäläinen keräsi Sanakirjasäätiön kokoelmiin 47 235 sanatieta. Vain ani harva sanastaja on yltänyt näin mittavaan tulokseen. Hämäläisen sanaliput ovat luotettavia, niissä on spontaania puhetta ja runsaasti myös kansatieteellistä ja muuta asiatieta.

Simo Hämäläinen ohjautui kuitenkin kansankielestä yleiskielen, kielenhuollon ja opetuksen pariin. Vuonna 1946 hänet kiinnitettiin Nykysuomen sanakirjan toimittajaksi, missä tehtävässä hän ehti olla yhden vuosikymmenen. Nykysuomen sanakirjasta hän siirtyi Helsingin yliopistoon suomen kielen lehtoriksi. Hän palasi kuitenkin vielä tuokioksi, vuosiksi 1963—1965, nuoruutensa murreharrastusten pariin — Sanakirjasäätiön johtajaksi. Vuodesta 1966 hän jälleen toimi Helsingin yliopiston suomen kielen lehtorina, mutta jäi sitten 1. 6. 1971 sairauseläkkeelle.

Simo Hämäläisen tutkimustyö kohdistui ennen muuta slangiin, erityisesti sotilasslangiin. On valitettavaa, että hän joutui jakamaan voimansa sanakirja- ja opetustyöhön siten, että keskeinen slangintutkimus jäi vain vapaa-ajan harrastukseksi ja lopulta terveyden pettäessä kes-

keneräiseksi. Tällaisenaankin hänen tutkimuksellaan on pysyvä arvo. Hänen lisensiaatintyönsä »Suomalaisesta sotilasslangista» valmistui v. 1960. Kolme vuotta myöhemmin ilmestyi tutkimuksen sanakirjaosa Suomalainen sotilasslangi I (330 tiheään ladottua sivua, yli 6 000 hakusanaa), joka on sanastontutkijan erinomainen apuncuvo. Slangin kysymyksiä Simo Hämäläinen on käsitellyt lisäksi useissa kirjoituksissaan, mm. »Suomalaisesta sotilasslangista» (Vir. 1946), »Jermu» (Verba docent, 1959), »Slangi ja puhekieli» (Kansankieli, omin omaisuutemme, 1964), »Jotos» (Vir. 1965), »Über die pikanten Bestandteile im finnischen Militärslang» (Studia Fennica VI, 1952). Simo Hämäläisen tutkielmille on ominaista perin pohjaisuus, kriittisyys ja sanonnan täsmällisyys. Ne ovat myös yleistajuista ja kiintoisaa luettavaa. Slangi oli häntä lähinnä, mutta kerääjään ja tutkijaan yhdistyi hänessä myös kielenhuoltaja. Tämä näkyy esim. hänen kirjoituksestaan »Kirjain- ja typistesanoista» (Vir. 1955), joka sisältää runsaasti nykykielten ongelmallista sananmuodostustapaa valaisevaa ainesta. Erisnimien käyttöä yleisnimenä hän on käsitellyt laajassa artikkelissaan »Kynttilä otti uunon vih-torin» (Vir. 1956).

Simo Hämäläisen muusta toiminnasta mainittakoon, että hän oli Kotikielen Seuran sihteerinä v. 1952—1958 ja ylioppilastutkintolautakunnan apujäsenenä v. 1958—1969.

Simo Hämäläinen oli tinkimätön tutkijaluonne, joka ei kahtanut vaativia eikä uuvuttaviakaan tehtäviä. Luonnostaan hän kuitenkin mieluummin kulki »jotosta» kuin valtatieitä.

Jaakko Sivula